

Filosof a druzí (filosofové)

Slova „být žákem“ mohou ve filosofii znamenat víc věcí. Jednak mohou označit pouhý fakt, že někdo poslouchal přednášky určitého učitele (a eventuelně z nich dělal zkoušky). Nebo to znamená, že ve své filosofii hodně (více či méně) vycházel z nějakého jiného myslitele (a ani nemusel poslouchat jeho přednášky, stačí, že důkladně studoval jeho texty). Každý „pořádný“ myslitel ovšem musel (musí) mít někoho, u koho se něčemu naučil; ale nemusí to vždycky být jeden učitel. Problém je v tom, že každá původní, autentická filosofie je nutně soustředěna na několik základních „myšlenek“ (spíše „idejí“), v nich je zakořeněna a v nichž pak dále víc a víc koření (zapouští své kořeny hlouběji a hlouběji, a zároveň stále do širších kontextů). To pak znamená především to, že je vysoce „osobní“, tak říkajíc „svá“; a to zase má své důsledky ve vztahu k učiteli nebo učitelům: každý takový původní, originální myslitel sice nutně na své učitele v něčem navazuje a něco si z nich bere a osvojuje si to (opět dost „po svém“), ale na druhé straně se něčemu jinému v nich vzpírá, nebere to, ale distancuje se od toho. A jestliže to platí o učitelích, platí to tím spíš o jiných myslitelích: každý filosof si vybírá podle své potřeby jiné myslitele, aby se u nich inspiroval; když jej neinspirují anebo jen málo, prostě je nečte nebo jen tu a tam. Naprostá většina profesionálních filosofů ovšem nejsou „původní“, „originální“ myslitelé v plném slova smyslu. A ti pak nahrazují nedostatek originality svými rozsáhlými vědomostmi, čtením a komentováním druhých a – bohužel – donucování těch originálních, aby s nimi soutěžili nikoli v hloubce myšlení, ale v rozsahu své četby druhých, i když je vlastně nezajímají, protože neinspirují v jejich vlastní myšlenkové cestě a práci. To donucování spočívá v tom, že chtějí, aby se takový „originální“ myslitel vyjadřoval ke všemu možnému i nemožnému, ale právě k tomu, co si oni vymyslí (ne vždy s počestnými úmysly), a pak ho rádi chytají za slova, za nepřesné formulace nebo nedostatek znalostí toho, co je prostě nezajímá. Tak dochází k tomu, že takový původní myslitel buď pracně dohání něco, do čeho by se jinak vůbec nepouštěl, a nezbývá mu dost času a energie na vlastní tvůrčí práci; anebo prostě takovému tlaku druhořadých, ale energických myslitelů s obrovskou, ale povrchní pracovní kapacitou, odolává tím, že se stáhne do ústraní (a nechová se tak, jak by ti druzí chtěli). Právě ta většina – a rozumí se: elitní většina ! – se chová jako ta, která určuje „mravy“ v oboru – a ostatní musí buď formovat houfy, které okamžitě mění směr, jakmile někteří z té elity zabočí k něčemu jinému, anebo prostě upadnou do naprosté bezvýznamnosti. Odolat této etologické „praxi“ je nesnadné, a zejména pro mladé lidi takřka neschůdné. A tyto „mravy“ k nám dnes pronikají, bohužel v těch nejhorších formách.

(Písek, 070515-1.)